

Świat rzadkich roślin i zwierząt w gminie Trzebnica



Szczepan Gurboda

**Opracowanie finansowane ze środków
Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej**

Spis treści:

1. Wstęp.....	4
2. Wykaz rzadkich gatunków rośliny naczyniowych.....	5
3. Wykaz rzadkich gatunków bezkręgowców.....	13
4. Wykaz rzadkich gatunków kręgowców.....	14
Ryby.....	14
Płazy.....	15
Ptaki.....	18
Ssaki.....	44
Literatura.....	46

Wstęp

Jednym z podstawowych celów ochrony gatunkowej jest zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej oraz otaczanie opieką rzadkich i wyróżniających się indywidualnymi cechami roślin i zwierząt.

Ochrona roślin i zwierząt ma w Polsce wielowiekowe tradycje. Spośród rzadkich gatunków zwierząt najwcześniej, bo już za panowania Bolesława Chrobrego, objęto ochroną bobra *Castor fiber*. Wśród roślin z dobrodziejstw ochrony jako pierwszy korzystał cis pospolity *Taxus baccata*, którego zakaz wycinania wydał w 1423 roku król Władysław Jagiełło.

Pojęcie ochrony gatunkowej wywodzi się z czasów, kiedy stwierdzono, że stosowanie wobec żywych tworów przyrody zabiegów o charakterze pielęgnacyjno-konserwatorskim jest niewystarczające i należy dążyć do trwałego zapewnienia ich udziału w składzie gatunkowym roślin i zwierząt.

Pierwszy akt prawny poświęcony ochronie gatunkowej roślin po II wojnie światowej to Rozporządzenie Ministra Oświaty z 29 sierpnia 1946 r.

W myśl obowiązującej ustawy jednym z celów ochrony gatunkowej jest zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów.

Tę ochronę nakazuje systematycznie rozwijająca się wiedza z zakresu geografii występowania rzadkich i zagrożonych wyginięciem roślin, zwierząt i grzybów, a także właściwości biologicznych poszczególnych ich gatunków. Prowadzone badania potwierdzają, że na geograficzne rozmieszczenie żywych organizmów na Ziemi decydujący wpływ mają zmiany klimatyczne, edaficzne

i biotyczne. Zazwyczaj stanowiska zagrożonych wyginięciem lub rzadkich roślin, grzybów i małych osiadłych zwierząt mają charakter ostoi, tworzących odosobnione miejsca ich występowania. Istnienie takich stanowisk stanowi przedmiot dociekań naukowych. Gatunki i inne grupy systematyczne reprezentujące szczytkowy zasięg poszczególnych organizmów określamy jako relikty geograficzne. Wśród nich wyróżniamy relikty klimatyczne, edaficzne i topograficzne. Relikty klimatyczne reprezentowane są przez relikty arktyczne, kserotermiczne, leśne, wodne itp. W okolicach Warszawy najbardziej znanym reliktem arktycznym jest występująca na dwóch stanowiskach w Kampinoskim Parku Narodowym roślina - chamedafne północna *Chamaedaphne calyculata*.

Pojęcie reliktu może odnosić się też do gatunków z dawnych epok geologicznych, które zachowały się w prawie niezmiennionej formie, jak np. sadzony coraz częściej w Warszawie miłorząb dwukłapkowy *Ginkgo biloba*.

Populacje roślin, grzybów czy zwierząt, które żyją na pojedynczym stanowisku lub bardzo małym obszarze i nie występują nigdzie indziej określamy jako endemity lub organizmy endemiczne. W Polsce znanym endemitem jest warzucha polska *Cochlearia polonica*.

Trudno jest zanalizować zagrożenia istniejące dla naturalnego rozmieszczenia gatunków zwierząt, zwłaszcza tych, które przemieszczają się na dalekich dystansach. Przy ochronie tych gatunków brane są pod uwagę dane dotyczące ich liczebności, warunków życia oraz rzeczywistych zagrożeń populacji. W obecnej ustawie o ochronie przyrody dużo uwagi poświęca się zapewnieniu ochrony siedlisk, zagrożonych wyginięciem i rzadko występujących gatunków zwierząt, roślin i grzybów.

Wśród gatunków objętych ochroną są nie tylko gatunki rzadkie i zagrożone wyginięciem, ale także te, które są podatne na zagrożenia lub są objęte ochroną wynikającą z umów międzynarodowych.

Aby ochronić ostoje poszczególnych gatunków, mogą być ustalone strefy ochrony. Strefy takie można też wyznaczać dla stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową oraz dla miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt chronionych.

Listy rodzimych, dziko występujących zwierząt, roślin i grzybów podlegających ochronie prawnej zamieszczone są w rozporządzeniach ministra środowiska. Na listach tych określone są zakazy i odstępstwa od nich dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków. W przypadku grzybów opublikowano też gatunki objęte ochroną częściową, a więc takich, które mogą być pozyskiwane oraz sposoby ich pozyskiwania.

1. Wykaz rzadkich gatunków rośliny naczyniowych.

Gnieźnik leśny *Neotia nidus-avis*

Gnieźnik leśny dorasta do 60 cm. Pęd mocny, prosty, nagi, zwykle jasnobrązowy. Podziemne kłącze jest gęste, mięsiste, podobne do ptasiego gniazda. Liście zredukowane - występują tylko ich pochwy i czasami krótkie, brązowe blaszki o postrzępionych brzegach. Kwiaty brązowe, bez zapachu, nie produkują nektaru. Udział owadów w zapyłaniu gnieźnika jest niewielki. Jeśli nie dojdzie do zapylenia w ciągu 3-4 dni roślina uruchamia mechanizm samozapylenia. Gnieźnik leśny jest saprofitem, odżywia się rozkładającymi się szczątkami organicznymi, które pobiera za pośrednictwem grzybów glebowych otaczających jego kłącze. Gnieźnik rośnie w różnych typach lasów bukowych, grądach, czasem w zaroślach, rzadziej w miejscach otwartych. Preferuje gleby świeże, umiarkowanie żyzne, zasobne w węglan wapnia. Sezon wegetacyjny rozpoczyna w drugiej połowie maja, kwitnie w czerwcu. Gatunek lasów liściastych.



W gminie stwierdzony między Domanowicami a Komorówkiem, gdzie rośnie w dąbrowie. Gatunek z Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Listera jajowata *Listera opata*

Listera jajowata jest storczykiem o wysokości od 15 do 80 cm o charakterystycznych dwóch, jajowatych, naprzeciwległych liściach. Kwiaty ma niepozorne, mniej lub bardziej stulone. Zasięg listery obejmuje niemal całą Euroazję. W Polsce notowana jest w całym kraju. Rośnie w różnych zbiorowiskach roślinnych - najczęściej na podmokłych, nawapiennych łąkach oraz w lasach olszowych. Preferuje gleby wilgotne, umiarkowanie żyzne i żyzne o odczynie zbliżonym do obojętnego lub nawet zasadowego - szczególnie często rośnie na glebach zasobnych w węglan wapnia. Kwitnie od końca maja do lipca, a owocuje w czerwcu i lipcu. Na terenach podmokłych sezon wegetacyjny kończy wcześniej, niż na obszarach suchych.



Gatunek wilgotnych lasów i zarośli. Znaleziony pod Droszowem, gdzie rośnie w łągu jesionowo-olszowym nad Lubnówką. Gatunek rzadki w regionie. Objęta ścisłą ochroną gatunkową.

Podkolan biały *Platanthera bifolia*

Roślina zielna, trwała. Organami podziemnymi są niepodzielone, eliptyczne lub jajowate bulwy. Z jednej z nich na wiosnę wyrasta pęd; bulwka ta brunatnieje, marszczy się i w miarę zbliżania się jesieni - zanika. Druga, młoda, tworząca się w tym samym roku, gromadzi zapasy do wytworzenia pędu w roku następnym. Wszystkie storczyki żyją w symbiozie z grzybami. U podkolana symbioza ta utrzymuje się przez całe życie tak, że roślina równocześnie asymiluje liśćmi i pobiera pokarm organiczny za pośrednictwem mikoryzy. Wyrastająca z bulwki łodyga jest kanciasta, od 20 do 45 cm wysoka, z dwoma odziomkowymi, dość dużymi, zielonymi liśćmi. Liście odziomkowe mają kształt odwrotnie jajowaty lub eliptyczny, rosną prawie naprzeciwległe: są tępe u góry, u dołu zwężające się w oskrzydłony ogonek. Kwiaty białe lub białozielonkawe, zebrane w rzadkie grono, wydają piękny zapach, zwłaszcza w nocy. Poszczególne kwiatki wykształcone charakterystycznie (jak u wszystkich storczyków) są grzbieciste, złożone z 6-listkowego okwiatu ułożonego w dwa okółki. Jeden z listków zewnętrznego okółka tworzy tzw. warżkę, całobrzegą i wąską, opatrzoną długą, do 2 razy dłuższą od załączni ostrogą, zawierającą nektar. Podkolan jest zapylany przez motyle, głównie nocne, mające długą ssawkę. Owocem jest torebka, zawierająca wewnątrz bardzo drobniutkie, liczne nasiona, rozsiewane przez wiatr. Podkolan kwitnie od maja do lipca. W Polsce jest ponad 40 gatunków storczyków. Poza dwoma, pospolicie występującymi na łąkach (*Orchis latifolius* i *O. incarnatus*), wszystkie podlegają ochronie. Podkolan spośród wziętych pod ochronę jest jednym z częściej spotykanych.

Gatunek lasów i zarośli. Stwierdzony między Domanowicami a Komorówkiem, gdzie rośnie w kwaśnej dąbrowie. Gatunek z Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*

Śnieżyczka przebiśnieg to roślina cebulkowa, geofit osiągający kilkanaście (czasem do 30) centymetrów wysokości. Z cebulki wyrasta jedna, obła łodyżka z pojedynczym kwiatem oraz kilka wąskich, sinozielonych i mięsistych liści. Owocem jest torebka. O skutecznym rozprzestrzenianiu się przebiśniegów decydują jednak cebule przybyszowe. W ogródkach sadi się także cebulki oddzielane od cebuli matecznej po zakończeniu okresu wegetacji, we wrześniu. Śnieżyczka przebiśnieg bywa często mylona ze śnieżycą wiosenną *Leucojum vernum*. Podobne są o tyle, że u obu z cybuli wyrastają w końcu zimy wąskie liście i łodyżka zakończona zwisającym kwiatem. U przebiśniegów jednak listki okwiatu są nierówne: 3 zewnętrzne są większe, białe i odstające, 3 wewnętrzne są mniejsze, stulone i zielone na wyciętych końcach. Śnieżycza ma wszystkie listki okwiatu równe, z zielonymi koniuszkami. Zanim rośliny zakwitną rozróżnić oba gatunki można także po liściach. Przebiśniegi mają liście szarzielone, a śnieżycza żywo- i ciemnozielone.



Gatunek lasów liściastych i zarośli. Stwierdzony pod Taczowem Małym – w łęgu i na podmokłej łące. Gatunek z Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska. Objęta ścisłą ochroną gatunkową.

Widłak goździsty *Lycopodium clavatum*

Widłak goździsty jest to roślina zimozielona, której czołgające się łodygi osiągają długość do 4 m. Są koloru jasnozielonego. Pędy płonne są wzniesione i mają wysokość do 15 cm, całe okryte, jak łodyga i pędy zarodnikonośne, łuseczkowatymi, drobnymi listkami. Poszczególne listeczki są równowąskie lub lancetowate, siedzące na łodydze i do łodygi przygięte lub lekko odstające; o wierzchołku wydłużonym w biały delikatny włos. Łodyga przytwierdza się do podłoża delikatnymi, pojedynczymi, słabo rozgałęzionymi korzeniami, które wyrastają na niej w pewnych odstępach od siebie. Z pędów bocznych w końcu czerwca wyrastają na stojących długich łodyżkach zwykle po 2 lub 3 (rzadziej 1 lub 4) zielonawożółte kłosa zarodnikonośne, a na nich liście zarodnikonośne, jajowate, ząbkowane, przy nasadzie, których znajdują się pojedyncze, nerkowatego kształtu zarodnie. Zarodnie dojrzewają od lipca do września, następnie pękają poprzeczną kłapą i wysypuje się z nich lekki, żółtawy pyłek - są to jednokomórkowe zarodniki. Widłak goździsty rośnie w suchych lasach, głównie sosnowych, na wrzosowiskach, w zaroślach i na suchych murawach, w rozmaitych warunkach świetlnych, na glebach żyznych nieco wilgotnych. Występuje na całym obszarze Polski w runie leśnym w świeżych borach sosnowych, rzadki w południowo-wschodniej części. W górach rośnie po piętro kosodrzewiny.

Na terenie naszej gminy występuje w rozległym kompleksie borów na północ od Koniówka. Gatunek z Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Ponadto występują jeszcze takie rzadkie gatunki roślin naczyniowych jak:

Bulawnik czerwony *Cephalanthera rubra*

Gatunek żyznych lasów liściastych. Znaleziony ostatnio pod Trzebnicą. Gatunek z *Polskiej czerwonej księgi roślin* i *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Czyściec prosty *Stachys recta*

Gatunek suchych muraw. Znaleziony pod Świątnikami. Gatunek z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*.

Fiolek przedziwny *Viola mirabilis*

Gatunek lasów liściastych i zarośli. Stwierdzony w rezerwacie przyrody „Las bukowy w Skarszynie”, gdzie rośnie nielicznie w grądzie niskim. Gatunek dość rzadki na Wale Trzebnickim; z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*.

Jeżyna bukietowa *Rubus candicans*

Stwierdzona w rezerwacie przyrody „Las bukowy w Skarszynie”, gdzie rośnie rzadko na słonecznym skraju lasu. Gatunek rzadki w Polsce.

Jeżyna piramidalna *Rubus pyramidalis*

Stwierdzona w rezerwacie przyrody „Las bukowy w Skarszynie”, gdzie rośnie nielicznie w pobliżu świerków. Gatunek rzadki w Polsce.

Karmnik bezpłatkowy *Sagina apetala*

Gatunek namulisk, wilgotnych pól i przydroży. Ostatnio podany spod Głuchowa Górnego i Taczowa. Gatunek z *Polskiej czerwonej księgi roślin* i *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*. Bardzo rzadki – po roku 1980 potwierdzony w Polsce tylko na dziewięciu stanowiskach – wszystkie na Dolnym Śląsku.

Kokorycz wątła *Corydalis intermedia*

Gatunek lasów liściastych. Występuje w rezerwacie przyrody „Las bukowy w Skarszynie”. Gatunek z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*.

Kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*

Gatunek lasów i zarośli. Występuje nielicznie pod Brochocinem, Koniówkiem i w rezerwacie przyrody „Las bukowy w Skarszynie”. Gatunek rzadki w gminie. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Krwawnik pannoński *Achillea pannonica*

Gatunek suchych muraw i przydroży. Znaleziony pod Domanowicami (1997). Gatunek z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*.

Ostróżeczka polna *Consolida regalis*

Gatunek pól i ugorów, występujący najczęściej w uprawach zbóż ozimych i rzepaku oraz na ścierniskach, na glebach lessowych lub gliniasto-pyłowych. W centralnej części Wzgórz Trzebnickich znajduje się największe skupisko stanowisk na Dolnym Śląsku. Ostatnio autorzy potwierdzili jej występowanie m.in. pod Piersnem oraz na obfitym stanowisku na południe od Taczowa Małego i Głuchowa Górnego. Gatunek z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*.

Podejźrzon marunowy *Botrychium matricariifolium*

Gatunek widnych lasów. Znaleziony ostatnio pod Komorówkiem. Gatunek z *Polskiej czerwonej księgi roślin i Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*. Bardzo rzadki – ostatnio potwierdzony tylko na dziewięciu stanowiskach w Polsce, w tym tylko na dwóch w obrębie Dolnego Śląska. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*

Gatunek lasów i zarośli. Występuje w rezerwacie przyrody „Las bukowy w Skarszynie”, gdzie rośnie w buczynie. Gatunek rzadki w gminie. Objęta ścisłą ochroną gatunkową.

Starzec Fuchsa *Senecio nemorensis ssp.fuchsii*

Gatunek skrajów lasów. Występuje w rozproszeniu, w lasach z domieszką świerka, m.in. pod Malczowem oraz w rezerwacie przyrody „Las bukowy w Skarszynie”. Jest to gatunek podgórski, którego stanowiska w gminie leżą na północnej granicy zasięgu tego gatunku w Polsce. Gatunek rzadki w gminie.

Stoplamek plamisty *Dactylorhiza maculata*

Gatunek łąk i zarośli. Znaleziony pod Taczowem Wielkim, na łące ostrożeńiowo-rdestowej. Gatunek z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Stoplamek szerokolistny *Dactylorhiza majalis*

Gatunek podmokłych łąk i młak. Stwierdzony na łąkach pod Taczowem Małym i Cerekwicą. Gatunek z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Szałwia okrągowa *Salvia verticillata*

Gatunek suchych muraw i przydroży. Znaleziony pod Droszowem. Gatunek z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*.

Śniedek baldaszkowaty *Ornithogalum umbellatum*

Gatunek suchych muraw i przydroży. Znaleziony na przydrożu pod Szczytkowicami. Gatunek z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*

Gatunek wilgotnych lasów. Znaleziony pod Boleścinem i Skarszynem. Gatunek rzadki w gminie. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Widlicz cyprysowy *Diphysium tristachyum*

Gatunek borów i wrzosowisk. Występuje w rozległym kompleksie borów na północ od Koniówka. Gatunek z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Zdrojówka rutewkowata *Isopyrum thalictroides*

Gatunek lasów liściastych i zarośli. Występuje w rezerwacie przyrody „Las bukowy w Skarszynie”, gdzie rośnie dość licznie w grądzie. Gatunek bardzo rzadki na Wale Trzebnickim. Jego stanowisko w rezerwacie leży na północno-zachodniej granicy zasięgu tego gatunku w Polsce. Gatunek z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*.

Złoc mała *Gagea minima*

Gatunek lasów liściastych. Występuje pod Taczowem Małym i w rezerwacie przyrody „Las bukowy w Skarszynie”. Na obu stanowiskach rośnie w łągach. Gatunek z *Czerwonej listy roślin naczyniowych Dolnego Śląska*.

2. Wykaz rzadkich gatunków bezkręgowców.

Kraśnik karyncki *Zygaena carniolica*

Odkryty na suchych murawach kserotermicznych w południowej części gminy. Znany z sześciu stanowisk w gminie. W Polsce rozmieszczony bardzo lokalnie. Gatunek z *Czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce*.

Mieniak strużnik *Apatura ilia*

Stwierdzony w dolinie Głębokiego Rowu pod Koczurkami. Gatunek z *Czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce*. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Siwoszek błękitny *Oedipoda caerulea*

Stwierdzony na murawie szczotlichowej pod Koniówkiem oraz w piaskowni pod Małuszynem. Gatunek z *Czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce*.

Biegacz pomarszczony *Carabus intricatus*

Zamieszkuje lasy, szczególnie bukowe. W gminie rzadki. Gatunek z *Czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce*. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Tęcznik liszkarz *Calosoma sycophanta*

Zamieszkuje lasy i ich skraje. W gminie rzadki. Gatunek z *Czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce*. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Pachnica *Osmoderma eremita*

Stwierdzona w roku 1975 w Trzebnicy. Gatunek będący przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (UE), którego ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Gatunek z *Czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce*. Objęta ścisłą ochroną gatunkową.

3. Wykaz rzadkich gatunków kręgowców.

RYBY

Pstrąg potokowy *Salmo trutta fario*

Pstrąg potokowy w zależności od charakteru wody posiada mniej lub bardziej wygrzbiecone i bocznie spłaszczone ciało, z szerokim trzonem ogonowym. Płetwa tłuszczowa pomiędzy płetwą grzbietową i ogonową. Łuski drobne, 110-120 wzdłuż linii bocznej, 14-19 (najczęściej 16) pomiędzy płetwą tłuszczową a linią boczną (łącznie z leżącymi na niej łuskami). Głowa o tępo zakończonym, szeroko wciętym pysku, sięgającym tylnej krawędzi oka; 2-5 górnych i dolnych wyrostków filtracyjnych pierwszego łuku skrzelowego jest guzkowatych, środkowe są pałeczkowate. Na płycie lemiesza znajduje się 2-6 zębów, na trzonie 9-18 umieszczonych najczęściej w dwóch rzędach. Tylny brzeg płetwy ogonowej jest u młodych ryb owalnie wcięty. U dorosłych jest prawie prosty. Ubarwienie bardzo zmienne, zależnie od miejsca przebywania.



Najczęściej od zielonkawego do brązowego. Na bokach, tak powyżej, jak i poniżej linii bocznej, plamy ciemne oraz czerwone z białą obwódką. Płetwa tłuszczowa jasna, czerwono cętkowana. Młode ryby mają 6-9 ciemnych poprzecznych plam. Długość 20-40, maksymalnie 50 cm. Występuje w rzekach i jeziorach o piaszczystym i żwirowym podłożu. Od Hiszpanii przez całą Europę aż do Uralu. Pstrąg ten jest niewędrówną, skarłowaciałą formą troci wędrówniej (*Salmo trutta trutta*) z 18 podgatunkami. Tarło od września do lutego. Czerwonawa ikra o średnicy 4-5 mm (1000-1200 jaj na kilogram ciężaru ciała samicy) składana jest do wykopanych w żwirze płytkich jam. Okres wylęgania od 2 do 4 miesięcy Odżywianie: Małe, różnorodne organizmy zwierzęce, również owady fruujące ponad powierzchnią wody, w starszym wieku głowacze i inne małe ryby

Stwierdzony w Sąsiedzicy, między Kuźniczyskiem a Masłowcem. Na Wzgórzach Trzebnickich gatunek ten należy do wielkich rzadkości.

PŁAZY

Kumak nizinny *Bombina bombina*

Długość ciała kumaka waha się od 4 do 6 cm. Grzbietowa strona ciała przyjmuje barwę szaro-brunatną lub czarną, spodnia strona jest natomiast ciemnoniebieska lub czarnopopielata, pokryta nieregularnymi, pomarańczowymi plamami. W poczuciu zagrożenia kumak przyjmuje charakterystyczną pozę: unosi kończyny, pokazując jaskrawo ubarwione powierzchnie wewnętrzne stóp i dłoni. Kumak jest zwierzęciem ciepłolubnym i najsilniej spośród naszych płazów związanym ze środowiskiem wodnym. Aktywny jest raczej w ciągu dnia, rzadziej w nocy. Ze snu zimowego budzi się w kwietniu, gody odbywa od maja do czerwca, czasem jeszcze w lipcu. W okresie godowym u samców rozwijają się parzyste rezonatory - worki powietrzne, umieszczone na dnie jamy gębowej. Samce wydają charakterystyczne, metaliczne dźwięki, przypominające wielokrotnie powtarzaną głoskę "U". Po popisach głosowych samce łączą się z samicami w tzw. amplexus, po czym samica składa jaja, zapładniane przez samca. Niewielkie pakiety skrzeku przyczepiane są do pędów roślin podwodnych. Kumak nizinny zimuje gromadnie w rozpadlinach, norkach, pod liśćmi. Żyje około 20 lat. Pokarmem kumaka są głównie zwierzęta wodne: pajęczaki (np. wodopójki), skorupiaki (dafnie, oczliki, małżoraczk), larwy i poczwarki owadów wodnych, na lądzie zaś polują na owady (pluskwiaki, mrówki), wije i ślimaki. Ze względu na silnie toksyczną wydzielinę gruczołów jadowych kumaki nie mają wielu wrogów naturalnych, należą do nich np. zaskroniec, żmija, niektóre ptaki drapieżne, norka amerykańska i tchórz.



W gminie Trzebnica występuje na stawach rybnych pod Koniówkiem. Gatunek będący przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (UE), którego ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Gatunek z Czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Ropucha zielona *Bufo viridis*

Ropucha zielona jest mniejsza i delikatniejsza od ropuchy szarej, samice osiągają 10,5 cm, a samce 8,5 cm długości. Ropucha zielona aktywna jest głównie w nocy. Ze snu zimowego budzi się późno, jest bowiem gatunkiem wybitnie ciepłolubnym. Gody odbywa w maju lub czerwcu, tylko w warunkach, kiedy temperatura nie spada poniżej 10 °C. Samce pierwsze przybywają na miejsce godów i zaraz przystępują do nawoływania samic, wydając głośne, perliste, wysokie trele. Samica składa skrzek w postaci dwóch 4-metrowych równoległych sznurów, w których intensywnie czarne jaja ułożone są w jednym lub dwóch regularnych rzędach. Młode ropuszki wędrują na spore odległości w poszukiwaniu lądowych kryjówek. Na sen zimowy ropucha zielona udaje się w pod koniec września lub na początku października, zimuje w wygrzebanych przez siebie norkach, pod kamieniami lub w zabudowaniach ludzkich. Ropucha zielona występuje w Europie środkowej, południowej i wschodniej, Azji i Afryce północnej. W Polsce jest stosunkowo pospolita, zarówno na niżu, jak i w górach, jednak w odróżnieniu od ropuchy szarej nigdzie nie występuje masowo. Żyje na terenach suchych, na zboczach wzgórz, w ogrodach i parkach, często w bezpośredniej bliskości siedzib ludzkich, unika zaś terenów zadrzewionych.



W gminie Trzebnica występuje w różnego typu zbiornikach wodnych, w pobliżu następujących miejscowości (łącznie 5 godowisk): Brzezie, Koniówko, Szczytkowice, Taczów Mały, Taczów Wielki. Gatunek będący przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (UE), który wymaga ścisłej ochrony (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna); rzadka w gminie; objęta ścisłą ochroną gatunkową.

Rzekotka drzewna *Hyla arborea*

Rzekotka drzewna jest płazem drobnym i delikatnym, o gładkiej, lśniącej skórze. Samce osiągają długość 3-4 cm, samice 6 cm. Ubarwienie rzekotki jest typowym ubarwieniem ochronnym, które dodatkowo może się zmieniać w zależności od barwy podłoża. Grzbietowa strona ciała jest zazwyczaj zielona, może jednak przybierać barwy: żółtą, szarą, niebieskawą, liliową i brązową. Spód ciała jest biały lub jasnokremowy, po bokach zaś przebiegają kontrastowe czarnobiałe pasy. Cechą charakterystyczną rzekotki jest obecność na końcach palców poduszczkowatych, zaokrąglonych przylg, ułatwiających utrzymywanie się na gładkich powierzchniach. Rzekotka jest jedynym europejskim gatunkiem płaza prowadzącym nadrzewny tryb życia. Ze snu zimowego rzekotka budzi się późno - pod koniec marca lub na początku kwietnia. Gody odbywa od końca kwietnia do czerwca, wyłącznie w porze nocnej. Samce, przy pomocy pojedynczego, dużego rezonatora umieszczonego na dnie jamy gębowej, wydają chóralnie rytmiczne dźwięki, będące najgłośniejszymi spośród głosów wydawanych przez nasze płazy. Obecność worka głosowego to jedyna cecha różniąca samca od samicy rzekotki. Samica składa skrzek małymi porcjami, w postaci niewielkich pakietów przyklejanych do pędów roślin wodnych. W jednym pakiecie znajduje się od 20 do 150 jaj. Jajo jest z jednej strony jasnobrązowe, z drugiej jasnożółte. Pokarmem rzekotki są głównie owady i pająki, które chwytają nagłym wyrzutem długiego, lepkiego języka. Zjada skorki, pluskwiaki, mrówki, chrząszcze, muchówki, motyle, a także w mniejszych ilościach ślimaki. Rzekotka stanowi łakomy kąsek dla drapieżnych zwierząt, jednak zmienne ubarwienie zapewnia jej doskonałą ochronę. Do głównych jej wrogów należy zaskroniec oraz różne gatunki ptaków i ssaków.

W gminie Trzebnica występuje w różnego typu zbiornikach wodnych, w pobliżu następujących miejscowości (łącznie 22 godowiska): Biedaszków Mały, Brzezie, Domanowice (3), Jaszyce, Komorówko (2), Koniówko (2), Kuźniczysko, Ligota Trzebnicka, Masłowiec, Parnica, Skoroszów (2), Szczytkowice, Taczów Mały (2), Taczów Wielki, Ujeździec Mały, Ujeździec Wielki. Gatunek będący przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (UE), który wymaga ścisłej ochrony (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Gatunek zmniejszający liczebność. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

PTAKI

Białorzzytka *Oenathe oenathe*

Nieco większa od wróbla. Długość ciała 15 cm, ciężar 21 - 35 g. Obie płci są podobnie ubarwione. Przylatuje w III-IV, odlatuje w VIII-X. Zimuje w Afryce. Zamieszkuje przeważnie okolice otwarte, słabo zarośnięte mokradła; nieużytki (piaski i kamieniska) i pastwiska, nierzadko duże, nagie, nie karczowane zręby i najmłodsze uprawy leśne. Ostrożna i płochliwa, często siada na wyższych i odsłoniętych kamieniach, kołkach, pniakach, stosach drewna itp. Nigdy nie siada na drzewach i krzewach. Spłoszona leci tuż nad ziemią i znowu siada na wyższym i odsłoniętym kołku, kamieniu itp. Szybko biega po ziemi, często przystaje i porusza ogonem, rozkłada go itd. W okresie godowym samce odbywają swoiste toki: często wzlatują na kilka metrów w powietrze, szybko uderzają skrzydłami, po czym, „ślizgając się” w lewo i w prawo i śpiewając, z powrotem opadają na kamień lub kołek, z którego się poderwały do lotu.



Białorzzytka gnieździ się pojedynczymi parami (na ściśle strzeżonym przed innymi parami terenie) w kupach kamieni, w stosach drewna, w jamach ziemnych, między korzeniami pniaków itp. Gniazdo sporządza ze źdźbeł, wysłane piórami i sierścią. W V lub VI składa 5 - 6 jaj białoniebieskich, niekiedy z nielicznymi brunatnymi plamkami. Wysiaduje samica (czasem z małym udziałem samca) przez 14 dni. Młode opuszczają gniazdo po 14 dniach. Jeden lub dwa lęgi w roku.

Pożywieniem są owady w różnych stadiach rozwoju, łowione głównie na ziemi i nierzadko w locie.

Występuje w krajobrazie ruderalnym i na budowach. Ostatnio stwierdzona w okresie lęgowym w Komorowie. W Polsce nieliczna lub bardzo nielicznie lęgowa. Objęta ścisłą ochroną gatunkową.

Bielik *Haliaeetus albicilla*

Największy krajowy ptak drapieżny. Podobny nieco do orła przedniego. Skok w części dolnej nieopierzony. Ogon krótki, klinowaty, u ptaków starych (od 6 roku życia) - biały. Ptaki młode są szarobrunatne z białymi plamami na piersi i grzbiecie, ogon szarobrunatny z białymi krawędziami. Długość ciała 85 - 95 cm, rozp. 220 - 250 cm, ciężar samicy - 5,5 kg, samca - 4 kg.

W Polsce bielik jest dość rzadkim ptakiem (jednak częściej spotykanym niż orzeł przedni), zalatującym i osiadłym (gniazdowym) na Mazurach, Pomorzu (zwłaszcza Wyspa Wolin i okolice Zalewu Szczecińskiego), miejscami na Śląsku, w byłym woj. wrocławskim i poznańskim.

Okres gniazdowania IV-VI; u nas gnieździ się w koronach starych drzew w rozległych lasach w pobliżu morza i większych jezior. Gniazdo bardzo duże, budowane z gałęzi i chrustu, wyściełane gałązkami i miękkimi częściami roślin. Składa 2 (3) białe jaja, które wysiadują oboje rodzice przez 35 dni. Pisklęta widzą od pierwszego dnia; odzywają się kwiczącymi głosami. Młode latają dopiero po upływie 2,5 miesiąca od chwili wyklucia się z jaj. Jeden lęg w roku.

W Polsce bielik należy do najsilniejszych i najgroźniejszych drapieżników. Na zdobycz poluje w miejscach otwartych; wytrwałym lotem forsuje ptaki i ssaki, po czym zmęczone zabija. Łupem bielika padają przeważnie kaczki, gęsi, perkozy, łyski, kormorany, czaple i inne, a nawet rybołowy; plądruje również gniazda większych ptaków, zwłaszcza wodnych. Ze ssaków atakuje zające, lisy i (niekiedy) sarny. Chętnie zjada padlinę, do której łatwo go zwabić. Żywi się również rybami. Poluje często na morzu, daleko od brzegów. Jeśli się zmęczy, wypoczywa na falach, szeroko rozkładając skrzydła.

Gatunek zalatujący, zwłaszcza na Stawy Koniewskie. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Gatunek z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.



Blotniak łąkowy *Circus pygargus*

Blotniak ten podobny jest do blotniaka zbożowego, ale znacznie mniejszy i smuklejszy, z bardziej spiczastymi skrzydłami. Lata zwinnie, Samiec szary z czarnymi końcami skrzydeł i czarną pręgą wzdłuż tylnego ich brzegu oraz brązowymi kreskami na białym brzuchu. Samicę można odróżnić od blotniaka zbożowego po mniejszej białej plamie na kuprze, poza tym trudno ją oznaczyć, podobnie jak ptaki w szacie młodocianej. Nogi i tęczówki żółte. Szata pisklęcia jak u blotniaka zbożowego. Głos: na gnieździe przeraźliwy krzyk "ke ke ke kek". Rzadki ptak lęgowy na torfowiskach i bagnach, obszarach zalewowych oraz na rozległych mokrych łąkach. Okres lęgowy: V-VI.



Gniazdo na ziemi, podobnie jak blotniaka zbożowego. Składa 4 lub 5 kulistych, białych jaj. Wysiaduje tylko samica przez 28-29 dni. Pisklęta pozostają w gnieździe około 5 tygodni. Pożywienie i sposób polowania jak u blotniaka zbożowego. Ptak wędrowny. Przeloty: VIII-IX i IV-V

Gatunek krajobrazu rolniczego. Nieregularnie lęgowy w gminie. W roku 1992 stwierdzono pod Sulisławicami kolonię lęgową składającą się z 5 gniazd. W Polsce bardzo nielicznie lęgowy. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Blotniak stawowy *Circus aeruginosus*

Circus aeruginosus Największy z błotniaków. Rozpiętość skrzydeł 110-140 cm. Różni się od podobnej wielkości myszołowa smuklejszą sylwetką, dłuższym ogonem, a zwłaszcza tym, że podczas lotu ślizgowego trzyma uniesione skrzydła w kształcie rozwartego V. Samiec na skrzydłach posiada kontrastowe niebieskoszare pióra, ogon srebrzystoszary. samica jest ciemnobrązowa z ostro odgraniczonymi jasnymi głową i karkiem. Szata młodociana jak u samicy, ale pióra na grzbiecie są jasno obrzeżone, czasami ciemna głowa. Wysmukłe nogi są żółte, tęczówki żółto-brązowe.



Szata pisklęcia szarożółtawa. Głos: w locie tokowym przeciągłe wysokie "quleach" "kijej" i świszczące "neh" i in. Gniazdo ściele w szerokim pasie trzin. Żyje w pobliżu wody, wypoczywa w trzcinie. Okres lęgowy: IV-VI. Gniazdo w gęstych trzcinach, zbudowane nad wodą, na połamanych źdźbłach, z trzciny, sitowia i patyków. Składa 4 lub 5 zaokrąglonych, białych jaj. Wysiaduje samica w ciągu 32-33 dni. Pożywienie: mniejsze kręgowce i większe owady. Ptak częściowo osiadły. Przeloty: VIII-X i III-IV

Występuje w rozproszeniu w trzcinowiskach na bagnach i przy zbiornikach wodnych, nawet na śródpolnych oczkach. W gminie gnieździ się na Stawach Koniowskich, a nieregularnie w innych miejscach np.: ostatnio pod Taczowem Małym. W Polsce gatunek nielicznie lęgowy. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Bocian czarny *Ciconia nigra*

Jest wielkości bociana białego. Długość ciała 90 cm, rozp. 190 cm, ciężar 2,5- 3 kg. Obie płci podobnie ubarwione. Młode w pierwszym upierzeniu są matowo-ciemno-brunatne z jaśniejszymi brunatnymi obramowaniami piór; spód ciała biały, dziób i nogi oliwkoszare.

W Polsce dość rzadki gatunek lęgowy i przelotny. Zamieszkuje mało zagospodarowane, rozległe, podmokłe lasy, zwłaszcza w okolicach obfitujących w wody, wilgotne łąki i większe zarośnięte bagna. Przylatuje w drugiej połowie III i w IV, odlatuje w VIII-IX. Zimuje w środkowej i południowej Afryce.

Bardzo ostrożny i płochliwy. Żyje samotnymi parami z dala od innych par. Klekocze rzadko, wydaje też głosy syczące („ch ch cheli”). Spotkać go można przeważnie o świcie na łąkach śródleśnych, szerokich duktach itp. Gniazdo z chrustu i gałęzi buduje w koronach wysokich drzew liściastych. W IV-V samica składa 4 białe jaja, wysiadywane przez oboje rodziców (ale głównie przez samicę) przez 35-36 dni. Młode latają po 65 dniach od chwili wyklucia się z jaj. Dojrzałość płciową uzyskują w 3 roku życia.

Pożywieniem są przeważnie drobne kręgowce: małe ryby, płazy, gady, młodo drobne ptaki i małe ssaki (np. myszowate). Pewną domieszkę stanowią owady, skorupiaki i ślimaki.

Występuje w zacinnych lasach. Gatunek strefowy; lęgowy w południowej części gminy. Na południowym zachodzie Polski nieliczny ptak lęgowy. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Objęty ścisłą ochroną gatunkową.



Derkacz *Crex crex*

Derkacz posiada jasnobrązowy krótki dziób, skrzydła rdzawobrzazowe, tak samo wyglądają w locie. Szata pisklęcia czarna, dziób czarnobrzazowy. Głos: zwłaszcza o zmierzchu i w nocy nieustannie powtarzane dwusylabowe "derr-derr". Żyje ukryty w trawie i bardzo rzadko zrywa się do lotu. Zamieszkuje mokre łąki kośne, zwłaszcza łągowe, plantacje koniczyn i lucerny, również w niższych partiach gór. Wykazuje silne wahania liczebności. Okres łągowy: VI-VII.

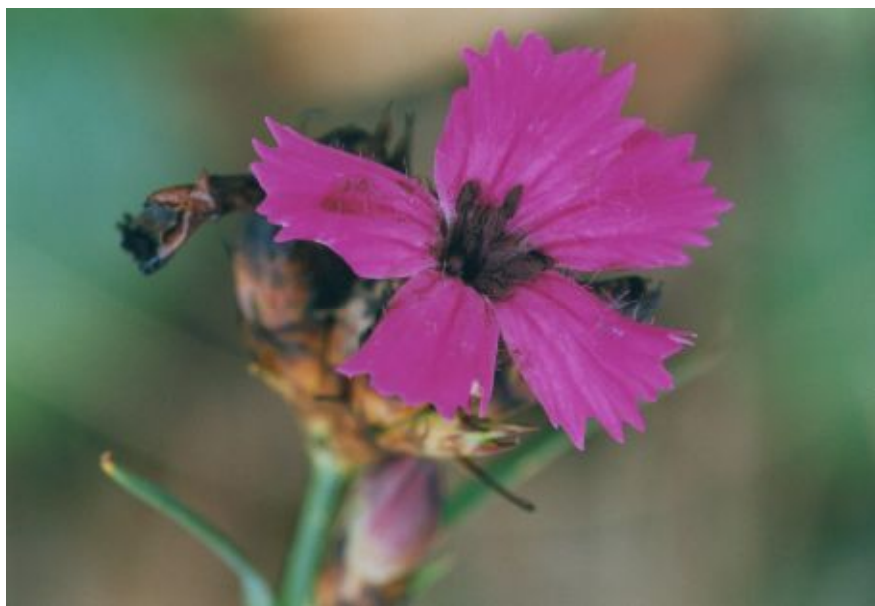
Gniazdem derkacza jest dołek w ziemi wysłany źdźbłami i liśćmi traw. Składa 8-12 jaj, żółtawych z szarymi lub czerwobrunatnymi plamkami. Wysiaduje samica w ciągu 19 dni i wodzi młode około 5 tygodni. Pożywienie: owady, pająki, ślimaki, poza tym różne nasiona. Ptak wędrowny. Przeloty: V i IX-X



Występuje na podmokłych łąkach. W 2004 roku stwierdzony jedynie na podmokłej, zarastającej łące pod Brzeziąmi. W Polsce nielicznie łągowy. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna. Gatunek z Czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.



Gąsiorek



Goździk kartuzek



Kraśnik zmienny



Jaszczurka żyworodna

Dudek *Upupa epops*

Nieco większy od szpaka. Długość ciała 30 cm, rozp. 44 cm, ciężar 55 g. Obie płci podobnie ubarwione, samica bardziej szarawa.

Dudek żyje w różnych środowiskach; najczęściej spotykamy go w okolicach półotwartych, gdzie niewielkie lasy, kępy drzew itp. poprzeplatane są łąkami, polami uprawnymi i pastwiskami. Dudek jest dość ostrożny i płochliwy. Lot jego jest charakterystyczny: bardzo nierówny i chwiejny (przypomina lot motyla), ale dość wytrzymały; odbywa się po linii falistej. Po ziemi chodzi i biega dobrze, rytmicznie kiwając głową. Chętnie siada na grubych gałęziach i konarach, po których często chodzi, rozkładając i składając czubek, w zależności od zainteresowania, zaniepokojenia itp.

Pora godowa w V-VI; w tym okresie samce bardzo często pohukują. Gniazdo zakłada najczęściej w dziuplach naturalnych, w stosach drewna, skrzynkach lęgowych, czasem w norach ziemnych. Podściółka skąpa. W połowie V samica składa 5-7 niewielkich, podłużnych jaj; są one brunatnobiałe z odcieniem różowym, żółtym, brunatnym lub zielonawym. Wysiaduje samica przez 16 dni; samiec donosi jej pożywienie. Pisklęta wylęgają się okryte gęstym, białym puchem i przez około 26 dni pozostają w gnieździe; karmione są przez oboje rodziców. Dudek wywodzi 1 lub 2 lęgi w roku.

Pożywienie dudka stanowią głównie różne owady i ich larwy, drobne dżdżownice itp., wydobywane długim dziobem z pulchnej ziemi, często z odchodów krów i koni. Dudek należy do pożytecznych ptaków w ochronie roślin.

Występuje w zadrzewieniach w krajobrazie rolniczym. W gminie stwierdzony między Ligotą a Komorowem. Gatunek z Czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.



Dzięcioł średni *Dendrocopos medius*

Podobny do dzięcioła pstrego wielkiego, ale nieco mniejszy. U obu płci czerwona duża czapka na głowie, ale nie obramowana od dołu czarną smugą (jak u młodych dzięciołów pstrych wielkich). Na białym boku szyi czarna, wąska smuga (wąs) o zarysie litery Y. Boki ciała ciemno sztry-] chowane. Dolna część brzucha i pokrywy podogonowe są różowe. Dł. 19,5 cm, rozp. 37,5 cm, ciężar 60 g.

Ptak osiadły, na ogół nieliczny. Jest dzięciołem niespokojnym i bardzo ruchliwym; od świtu do wieczora niestrudzenie pełza po pniach i gałęziach drzew, często przelatuje z drzewa na drzewo w poszukiwaniu owadów. Ma dość słaby, szydłowaty dziób i dlatego w poszukiwaniu pożywienia nie może wykuwać większych dziur w drewnie i tak łatwo odbijać grubej kory jak dzięcioł pstry wielki. Trzyma się przeważnie górnych partii pni i koron drzew.



Własne dziuple wykuwa w drzewach gatunków o drewnie miękkim lub zmurszałym. Dość często zajmuje dziuple opuszczone przez ptaki, oczyszczając je. Z początkiem V samica składa 5-7 jaj, wysiadywanych przez oboje rodziców przez około 13 dni. Młode opuszczają dziuplę (podobno) po 20 dniach życia.

Podstawę pożywienia stanowią owady (oraz ich jaja, larwy i poczwarki), zbierane przeważnie z powierzchni drzew, rzadziej wykuwane spod cienkiej kory lub zmurszałego drewna; poza tym pająki, drobne ślimaki itp. Nasiona stanowią małą domieszkę pożywienia; rozkuwa orzechy laskowe, bukiew i żołędzie. Ma dość duże znaczenie w ochronie lasu.

Bardzo nielicznie lęgowy w lasach liściastych całej gminy. W Polsce nielicznie lęgowy. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Dzięciol zielonosiwy *Picus canus*

Podobny do dzięcioła zielonego, ale nieco mniejszy. Dł. 28 cm, rozp. 46 cm, ciężar 120 g. U samca czerwona czapka na głowie sięga tylko do linii oczu, a u samicy brak jej zupełnie. Młode są brunatnawozielonawe z brunatno pręgowanymi bokami ciała. Gatunek osiadły; na okres ciężkich zim przesuwa się na południe.

Występuje na terenie całego kraju; na niżu na ogół jest rzadki, liczniejszy na pogórzach (w górach do granicy drzew). Zamieszkuje przeważnie lasy liściaste oraz mieszane, zwłaszcza ich skraje; iglastych unika.

Dzięciol zielonosiwy „kuje” częściej niż dzięciol zielony, na ziemię natomiast zlatuje rzadziej, ale dobrze po niej skacze. W porze godowej

najłatwiej odróżnić można dzięcioła zielonosiwego od zielonego po głosie; „śmiech” jego („gli-gli-gli” lub „kiju-kiju-kiju kiju”) nie jest tak ostry i rżący jak dzięcioła zielonego.

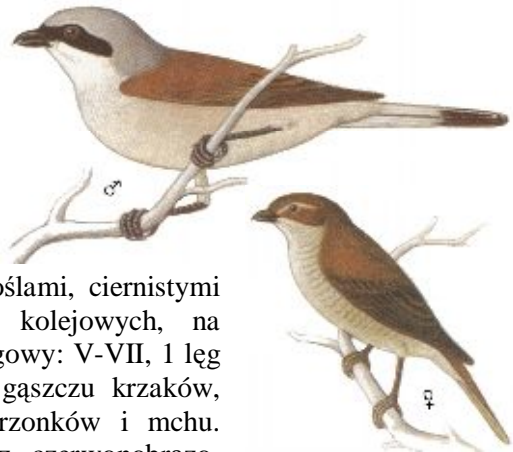
Okres gniazdowania: koniec IV i V. Składa 6-9 jaj; wysiadują oboje rodzice. Podstawę pożywienia stanowią owady z rodziny mrówkowatych, ale udział innych gatunków owadów i ich larw zbieranych z kory drzew również jest duży. Dość dużo larw owadów dzięciol zielonosiwy wydzio-buje spod kory.

Stwierdzony jedynie w lasach pod Malczowem. W Polsce nielicznie lęgowy. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Objęty ścisłą ochroną gatunkową.



Gąsiorek *Lanius collurio*

Gąsiorek jest znacznie większy od wróbla. Duża głowa z silnym, zakrzywionym na końcu dziobem; zaniepokojony rozkłada wachlarzowato ogon i wykonuje nim półkoliste ruchy. Głowa samca jasnoszara, samicy rdzawobrzęza, boki ciała i pierś z falistym rysunkiem. Szata młodociana podobna do szaty samicy, ale również wierzch ciała z falistym rysunkiem. Pisklęta nagie. Głos: skrzekliwy, ostry głos ostrzegawczy "gek gek" lub powtarzany "gregregre". Pisklęta w gnieździe skrzeczą przeraźliwie "wri". Ptak lęgowy otwartych krajobrazów z licznymi zaroślami, ciernistymi żywopłotami, przy torach kolejowych, na skrajach lasów i in. Okres lęgowy: V-VII, 1 lęg w roku. Gniazdo nisko w gąszczu krzaków, uwite ze źdźbeł trawy, korzonków i mchu. Składa 4-6 białawych jaj z czerwono-brązowymi plamkami, które przy tępym biegunie ułożone są w wianek. Wysiaduje samica w ciągu 2 tygodni. Oboje rodzice karmią pisklęta w gnieździe przez 2 tygodnie i poza gniazdem jeszcze około 3 tygodni. Pożywienie: owady, rzadziej małe ssaki i jagody. Ptak wędrowny. Przeloty: V i VIII-IX



Ptak krajobrazu rolniczego z kępami krzewów. W gminie średnio licznie lęgowy; stwierdzony na 33 stanowiskach. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna); Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Krakwa *Anas strepera*

Krakwa jest nieco mniejsza od krzyżówki. Samca i samicę można odróżnić od innych kaczek w ciągu całego roku po białym lusterku, które na przednim skraju graniczy z pasmem piór kasztanowatobrazowych; jest szczególnie dobrze widoczne w locie. Dziób samca jednobarwny, czarniawy, u samicy i młodych z pomarańczowożółtymi i ciemnoszarymi plamami. Nogi pomarańczowożółte, płetwy czarniawe. Głos: samiec wydaje wysoki świst zakończony chrapliwym "łit-kwek", Samica kwacze szybko "krak krak krak pip krak".



Nieliczny ptak lęgowy, lecz w niektórych regionach, obfitujących w stawy i jeziora porośnięte bujną roślinnością, nieco liczniejszy; w wielu innych okolicach prawie nie występuje. Okres lęgowy: IV-VI. Gniazdo: jak u krzyżówki, ukryte wśród gęstych roślin. Składa 4-12 jaj, przeważnie kremowych. Wysiaduje około 26 dni. Pożywienie: jak krzyżówki. Ptak wędrowny i częściowo osiadły. Przeloty: IV i IX-XI

Gnieździ się jedynie na Stawach Koniowskich; w roku 2004 – 2 pary. W Polsce nielicznie lęgowa. Objęta ścisłą ochroną gatunkową.

Krogulec *Accipiter nissus*

Z kształtów ciała i ubarwienia podobny do jastrzębia gołębiarza, ale znacznie od niego mniejszy. Dł. 30-39 cm, rozp. 60-80 cm, ciężar samicy 21-30 dkg, samca 15-17 dkg. Stara samica osiąga wielkość gołębia i ubarwieniem przypomina samca jastrzębia gołębiarza.

Pospolity dość liczny gatunek osiadły i przelotny. Zamieszkuje niewielkie rozluźnione i łukowate lasy, gaje oraz zarośla pośród półotwartych i otwartych przestrzeni, tam gdzie żyją większe ilości drobnych ptaków śpiewających. W większych masywach leśnych jest na ogół rzadki; przebywa na ich obrzeżach.

Gnieździ się przeważnie w lasach (częściej w iglastych i mieszanych niż w liściastych), zwłaszcza w młodszych drzewostanach (żerdziowiny, drągowiny), czasem w młodnikach i zapustach; chętnie na drzewach iglastych (zwłaszcza na świerkach) rosnących w pobliżu linii i dróg wywozowych, enklaw itp. Gniazdo umieszcza przy pniu w podszczytowej części korony, dobrze ukryte w gałęziach. Czasem zajmuje opuszczone gniazda wron, sojek itp.

Okres gniazdowania rozpoczyna późno (w połowie V lub w VI). Samica składa zwykle 4-6, czasem 7-8 jaj; są one zielonkawobiałe w brunatne kropki i plamki (czasem brunatnawo chmurkowane); wysiaduje je „twardo” przez 30-32 dni. Młode pozostają w gnieździe przez 24-28 dni, a przez następne 8-12 dni przesiadują na drzewach w pobliżu gniazda i uczą się latać.

Krogulec jest śmiałym i zuchwałym drapieżnikiem, wypatrującym łupu przeważnie z zasiadki. Atakując leci przeważnie nisko nad ziemią, zręcznie omijając krzewy i drzewa; między drzewami lot ma bardzo zwrotny i dość szybki. Łupem krogulca padają przeważnie (około 92%) pospolite liczne drobne ptaki śpiewające (np. wróble, zięby, dzwońce, trznadle i inne).

Gatunek lasów, zwłaszcza drągowin. W gminie stwierdzony jedynie pod Koniówkiem. W Polsce lokalnie bardzo lub skrajnie nielicznie lęgowy. Objęty ścisłą ochroną gatunkową



Lerka *Lullula arborea*

Lerka jest mniejszy od skowronka. Ogon krótki, zewnętrzne sterówki brązowe z jaśniejszymi końcami. Brew jasna, sięgająca do potylicy, szata młodociana z łuskowatym rysunkiem piór na grzbiecie. Szata pisklęcia jak u skowronka. Głos: podczas lotu miękkie tony śpiewu brzmią jak "lululu lululu, didlie didlie" i in. Wabiąc woła "didłoi".

Śpiewa też dość często podczas jasnych nocy. Ptak lęgowy rzadko zadrzewionych ugorów i wrzosowisk. W zimie przebywa na polach. Okres lęgowy: IV-VI, przeważnie 2 lęgi w roku. Gniazdo: płytki dołek wyścielony źdźbłami, korzonkami i mchem. Składa 3-5 białawych jaj, gęsto



pokrytych drobnymi, brązowymi plamkami. Wysiaduje \$ przez 13-15 dni. Oboje rodzice karmią pisklęta w ciągu 12-15 dni. Pożywienie: owady i nasiona. Ptak częściowo osiadły. Przeloty: II-III i IX-X.

Występuje głównie na obrzeżach borów sosnowych. W gminie stwierdzony pod Koniówkiem i Maluszynem. W Polsce nielicznie lęgowa. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Objęta ścisłą ochroną gatunkową.

Muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*

Samiec w upierzeniu wiosennym jest podobny do starego „czarnego” samca muchołówki żałobnej; różni się głównie białą obrozą na szyi i białym kuprem. Samiec w upierzeniu jesiennym jest ciemnobrunatny z niewyraźną obrozą i małym lusterkiem. Samica jest podobna do samicy muchołówki żałobnej, tle ma większe lusterko i kuper białawy. Dł. 13 cm, ciężar 11 - 14 g.



Pospolity gatunek lęgowy i przelotny; występuje liczniej w województwach wschodnich, rzadki w zachodnich. Przylatuje w IV-V, odlatuje w VIII-X. Gatunek leśny; zamieszkuje liczniej lasy liściaste i mieszane. Z zachowania i trybu życia podobna do muchołówki żałobnej. Różni się znacznie śpiewem, który jest ładny i miły; niektórymi motywami przypomina śpiew pokrzewki ogrodowej. Gnieździ się jak muchołówka żałobna; składa zwykle 4 jaja.

Pożywienie: głównie owady i pająki, pożyteczna.

Dawniej stwierdzona pod Będkowiec. W Polsce zwykle bardzo nieliczny ptak lęgowy. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Objęta ścisłą ochroną gatunkową.

Perkozek *Podiceps ruficollis*

Perkozek jest najmniejszym z perkozów o krępych ciele i krótkiej szyi. W szacie godowej poznaje się go po kasztanowatobrunatnej szyi i błyszczących, zielonawożółtych kątach (zajadach) dzioba. W zimie przeważnie ciemno-brązowo-szary. Skrzydła bez białych lusterek. Piskłeta prawie czarne z niewyraźnymi podłużnymi paskami. Przebywa tylko na wodzie, pływa płytko zanurzony, przeważnie z nastroszonymi piórami, dużo nurkuje.

Ptak rozpowszechniony na zarastających stawach i jeziorach, w zimie na pozbawionych roślinności wodach i ciekach. Podczas toków zwracają uwagę wytrwałe trele obojga partnerów - przenikliwe "bibibibi" - oraz szybkie podpływanie ku sobie i nurkowanie. Okres lęgowy: IV-VII; dwa lęgi w roku. W pływającym gnieździe znajdują się przeważnie 5 lub 6 jaj. Barwa jaj świeżo złożonych biała, później brązowa. Pożywienie: przeważnie owady, rzadziej mięczaki, w zimie również rybki. Częściowo osiadły; przeloty VIII-XII, zależnie od pogody; regularnie, lecz nielicznie zimuje do III



Stwierdzony jedynie na Stawach Koniowskich. W Polsce nielicznie lęgowy. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Remiz *Remiz pendulinus*

Znacznie mniejszy od wróbla. Wierzch głowy szarobiały, czoło i boki głowy czarne, grzbiet czerwonobrazowy. W szacie spoczynkowej i młodocianej głowa brązowa bez czarnej plamy. Głos: bardzo cienkie i przeciągłe wabienie "siiih" zdradza natychmiast obecność remiza. Śpiew: delikatny świergot. Ptak lęgowy występujący w rozproszeniu na terenach obfitujących w wodę, na łęgach nadrzecznych, torfowiskach i stawach. Wspina się zrećnie po źdźbłach trzciny i gałązkach drzew. Okres lęgowy:

IV-VI; 1 lub 2 lęgi w roku. Gniazdo w kształcie woreczka, zamknięte, z bocznym kominkiem wejściowym. Zbudowane z miękkiego puchu roślinnego lub zwierzęcego, poprzątkane włóknami roślinnymi, podobne do wojłoku. Zawieszane przeważnie nisko nad wodą, na cienkich końcach gałązek. Składa 6-8 białych jaj. Wysiaduje samica w ciągu 14 dni. Pisklęta

pozostają w gnieździe 15-20 dni. Karmi tylko samica, bierze też udział w budowie gniazda. Pożywienie: owady, w zimie nasiona. Ptak koczujący

Stwierdzony jedynie na Stawach Koniowskich. W Polsce nielicznie lęgowy. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.



Samotnik *Tringa ochropus*

Samotnik dł. 22-26 cm, rp. 41-48 cm; L Podobny do łączaka ciemny z wierzchu brodziec, skryty i płochliwy, którego nierzadko dostrzeżę się dopiero po spłoszeniu. W locie ma dość szerokie i czarniawe z obu stron skrzydła, kontrastujące z wierzchu z czysto białym kuprem, a od spodu z białym brzuchem; ogon także biały z trzema wyraźnymi paskami. Skrzydłami uderza energicznie, trochę przypominając tym

kszyka. Juv. ma jeszcze ciemniejszy wierzch ciała, nakrapiany małymi żółtobrązowymi plamkami. Stojącego ptaka można pomylić z łączakiem, od którego jest bardziej przysadzisty, ma krótsze nogi i bardziej kontrastowe ubarwienie. Kiwa tyłem ciała podobnie jak brodziec piskliwy, lecz różni



się od niego ciemniejszą piersią i brakiem białego klina przed skrzydłem. Gniazduje w wilgotnych lasach w starych gniazdach drozdów; w czasie wędrówki zatrzymuje się nad różnymi wodami pojedynczo albo w małych grupkach. Odzywa się miękkim gwizdem „tuit-lit-lit”; głos tokowy jest podobny, ale wielokrotnie powtarzany, jodłujący i dźwięczny, np. „tluitii tluitii..!”, „teteluii teteluii...” itp. Przy gnieździe alarmuje twardym „pik-pik-pik”. Samice rozpoczynają wędrówkę już w VI, samce nieco później, a juv. w VII-IX. Przylatuje w końcu III

Stwierdzony jedynie na Stawach Koniowskich. W Polsce nielicznie lęgowy. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*

Sieweczka ta jest nieco mniejsza od bardzo podobnej sieweczki obrożnej. Różni się od niej delikatniejszym dziobem bez żółtego pierścienia u nasady, węższą obrożą na dolnej partii szyi i obecnością białej linii nad czarnym pasem przez czoło. Brak białej wstęgi na skrzydłach. Szata młodociana jak u sieweczki obrożnej, ale bez wstęgi na skrzydłach. Biega szybko,

jakby się toczyła, podobnie jak wszystkie sieweczki, i nagle zatrzymuje się jak wryta.

Głos: wysokie, gwizdzące "ńu"; w locie bardziej ochryple "grigrigri".

Rozpowszechniony ptak lęgowy na większych piaszczystych łąkach

rzecznych i na piaszczystych brzegach jezior i stawów. Okres lęgowy: V-VII, czasem 2 lęgi w roku. Gniazdo: płytki dołek w glebie piaszczystej wyłożony kamyczkami lub muszelkami. Składa 4 gruszkowate jaja, barwy piaskowej z nielicznymi szarymi lub ciemnobrązowymi plamkami. Wysiadują oboje rodzice w ciągu 22-26 dni i opiekują się pisklętami około 22 dni. Pożywienie: owady, pająki i robaki. Ptak wędrowny. Przeloty: IV-V i VIII-IX



Występuje jedynie na Stawach Koniowskich, gdzie gnieździ się efemerycznie na spuszczonej stawach. W Polsce jest nielicznie lęgowa. Objęta ścisłą ochroną gatunkową.

Siniak *Columba oenas*

Wielkości gołębia domowego. Dł. 32 cm, rozp. 67 cm, ciężar 25 - 30 dkg. Obie płci są podobnie ubarwione. Młode w pierwszym upierzeniu są bardziej szare i nie mają błyszczących piór na szyi.

W Polsce niezbyt pospolity, nieliczny gatunek lęgowy i przelotny. Przylatuje w końcu II lub na początku III; odlatuje w JX lub X.

Gatunek leśny; zamieszkuje lasy liściaste i mieszane (niekiedy także iglaste) i większe parki, bardzo chętnie przerzedzone, stare drzewostany w pobliżu polan i zrębów lub pól uprawnych. Z ubytkiem starych lasów ilość siniaka zmniejsza się.

W okresie godowym samce tokują, odbywając loty tokowe: wzlatają pionowo w górę i na rozpostartych skrzydłach lotem ślizgowym okrążają drzewo, na którym znajduje się gniazdo. Często wydają lotkami charakterystyczny dla tego gatunku, dość głośny świst. Samce, siedząc przy samicach nadymają gardła, stoszą pióra, rozkładają ogony i spacerują po grubych poziomych gałęziach, wydając huczące głosy: „hohuhuhu-hohu-huhu”. Najczęściej słyszymy je od III do VI, a także jeszcze w VII - VIII.

Siniak gnieździ się w dziuplach, najchętniej po dzięciole czarnym. Czasem w gniazdach wiewiórek lub srok, czasem w wysokich krzewinach wrzosu lub nawet w norach króliczych. Chętnie zajmuje skrzynki lęgowe (typu „D”). Zajmując dziupłę, ściele w niej gniazdo z cienkiego chrustu.

Składa 2 - 3 białe jaja; wysiadują oboje rodzice przez 16 - 17 dni; wywodzi 2, a niekiedy 3 lęgi w roku. Młode siniaki przebywają w gnieździe około 20 dni. Po wylocie łączą się w małe stadka i odwiedzają pola uprawne w pobliżu lasu. Siniak żywi się ziarnem, grochem, nasionami niektórych iglastych, żołądziami, bukwią i niektórymi jagodami oraz niektórymi gatunkami owadów.

Występuje głównie w buczynach i lasach z udziałem buka. W gminie stwierdzony pod Będkowem i Trzebnicą. W Polsce jest bardzo nielicznie lęgowy. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.



Sóweczka *Glaucidium passerinum*

Najmniejsza sowa krajowa (i europejska), nieco większa od szpaka. Kształtem i ubarwieniem przypomina pójdzkę. Obie płci są podobnie ubarwione. Dł. 15-18 cm, rozp. 28-30 cm, ciężar 5,5-7,5 dkg.

Rzadki gatunek leśny, osiadły. Zamieszkuje duże, spokojne lasy w górach i mniej licznie na nizinach. Prowadzi skryty tryb życia. Jest bardzo drapieżna. Napada przeważnie na drobne ptaki, głównie sikory i mysikróliki. Odzywa się monotonnym, gwizdzącym głosem.

Gnieździ się w dziuplach (chętnie po dzięciolach), jak również w skrzynkach lęgowych. W końcu IV lub w V składa 4-6 jaj. Wysiadyje samica około 28 dni. Wyprowadza jeden lęg w roku.

Podstawę pożywienia sóweczki stanowią ptaki do wielkości szpaka oraz większe owady; zjada mało myszowatych.

W roku 2004 stwierdzona w borach pod Koniówkiem. W Polsce jest bardzo nielicznym ptakiem lęgowym. Gatunek z *Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt*. Objęta ścisłą ochroną gatunkową



Strumieniówka *Locustella fluviatilis*

Mniejsza od wróbla, wysmukła (podobna do świerszczaka). Obie płci podobne do siebie. Wierzch oliwkowobrunatny; grzbiet bez plam. Spód białawy z wyraźnymi sztrychami na podgardlu. Ogon zaokrąglony, lekko czerwonawobrunatny. Pokrywy podogonowe długie z szerokimi białymi końcami. Dł. 14,5 cm, ciężar 19 - 22 g.

Pospolity gatunek lęgowy; przylatuje w V, odlatuje w VIII. Zimuje w Afryce.

Zamieszkuje przeważnie wilgotne, gęste zarośla nad wodami, czasem gęste zarośla lub skupiska jeżyn na otwartych przestrzeniach.

Występuje też w

lasach liściastych,

nierzadko w

odroślowych

zdziczałych

młodnikach olchowych

i jesionowych

rosnących nad wodą

lub w zapustach

liściastych na terenach

wilgotnych. Miejscami w niepielęgnowanych zapustach sosnowych i świerkowych. Pędzi skryty tryb życia w przerośniętych trawami i zielskiem gęstych zaroślach, do których przystosowała się budowa ciała i trybem życia. Z łatwością porusza się i przeciska w gęstwinach, w których chroni się w razie niebezpieczeństwa. Lata niechętnie.

Śpiew - głośnie i czyste, ale monotonne (przypominające głosy wydawane przez pasikonika zielonego), bardzo szybko powtarzane sylaby: „dzedz-dzedz-dzedz” (trafnie porównany przez prof. Sokołowskiego do dźwięków, jakie wydają zardzewiałe nożyczki przy ich szybkim otwieraniu i zamykaniu).

Gniazdo zakłada w gęstych zaroślach tuż nad ziemią (lub rzadziej na ziemi). Wije je ze źdźbeł i szerokich liści trawy, w kształcie głębokiego, eliptycznego koszyczka i przykrywa opadłymi liśćmi drzew lub ziół. W końcu V lub w VI składa 4 lub 5 jaj, białych lub różowych w szarobrunatne plamki. Wysiaduje samica. Jeden lęg w roku.

Pożywienie stanowią owady we wszystkich stadiach rozwojowych i w niewielkich ilościach pająki. Pożyteczna.

Stwierdzona jedynie w lesie lęgowym pod Malczowem. W Polsce nielicznie lęgowa. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.



Trzciniak *Acrocephalus arundinaceus*

Trzciniak prawie wielkości szpaka - największy z gatunków pokrewnych. Jednolicie brązowy, jasna smuga oczna słabo zaznaczona. Piskłeta nagie. Głos: bardzo charakterystyczny, głośny, rechocący śpiew "ret ret ret kjet kjet karra karra kjet"; energiczny, skrzypiący głos ostrzegawczy. Śpiewa często w nocy. Pospolity ptak lęgowy wśród zarośli trzcinowych nad stawami i jeziorami. Okres lęgowy: V-VII; przeważnie 1 lęg w roku. Gniazdo głębokie, miseczkowate, misternie uplecione z liści traw i włókien trzciny, zawieszane nad wodą na kilku źdźbłach trzciny. Składa 5 lub 6 błękitnobiałych jaj, z plamkami barwy od zielonej do brązowej. Oboje rodzice wysiadują (13-15 dni) i karmią. Piskłeta pozostają w gnieździe około 12 dni. Pożywienie: owady. Ptak wędrowny. Przeloty: V i VIII - IX



Stwierdzony na trzech stanowiskach: Stawy Koniowskie, nad Brzeźnicą między Koniowem a Koniówkiem oraz na trzcinowisku pod Malczowem. W Polsce nielicznie lęgowy. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

Trzmiełojad *Pernis apivorus*

Nieco większy od wrony siwej. Dł. 55-62 cm, rozp. 110-140 cm, ciężar 70-95 dkg. Trzmiełojad jest dość liczny gatunkiem lęgowym i przelotnym. Przylatuje w IV-V; w VIII-X odlatuje i przelatuje niewielkimi grupami. Zimuje w Afryce, w strefie tropikalnej. Zamieszkuje liczniej okolice półotwarte, w których niewielkie prześwietlone lasy (zwłaszcza liściaste i mieszane) przylegają do łąk, pól uprawnych, nieużytków, pastwisk itp. Często przesiaduje na słupach, palach, kamieniach granicznych lub suchych wierzchołkach drzew, wypatrując zdobyczy. Dobrze chodzi po ziemi (lepiej niż inne gatunki drapieżnych), nierzadko „pieszo” poszukuje pożywienia.

Okres godowy i gniazdowania rozpoczyna dość późno, w połowie V i w VI (a nawet w VII). Gnieździ się przeważnie w lasach, czasem w większych grupach drzew pośród pól. Zajmuje stare gniazda wron lub innych większych ptaków; własne buduje rzadko. Gniazdo „przystraja” zielonymi gałązkami, które często zmienia. Składa 2 lub 3 jaja; są one okrągławe, zielonawożółte lub żółtawe, bardzo gęsto rdzawo i brunatno plamiste. Jaja wysiadują oboje rodzice przez 32 dni. Młode pozostają w gnieździe przez około 35 dni. Jeden lęg w roku.

Ulubionym pożywieniem trzmiełojada są larwy i poczwarki trzmieeli i os; po wypatrzeniu ich gniazda trzmiełojad wygrzebuje je pazurami z ziemi, przy czym potrafi chwycić w dziób atakujące go rozdrażnione owady. Zjada też inne owady (np. duże szarańczaki, kózkowate, chrabąszcze, guniaki), poza tym żaby, małe gady, czasem młode drobne ptaki i myszowate gryzonie. Zdobyczy wypatruje w locie lub z zasiadki, czasem poszukuje jej chodząc. Należy do ptaków pożytecznych.

Stwierdzony jedynie pod Droszowem. W Polsce bardzo nielicznie lub nielicznie lęgowy. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Objęty ścisłą ochroną gatunkową.



Zimorodek *Alcedo atthis*

Zimorodek jest znacznie większy od wróbla. Głowa duża, dziób sztyletowaty. Ogon krótki. Wierzch ciała lśniąco niebieskozielony, spód rdza-wobrazowy. Łatwo rozpoznawany dzięki pokrojowi ciała i pstremu ubarwieniu. Pisklęta nagie. Lata uderzając bardzo szybko skrzydłami, ugania się nisko nad wodą i wydaje przy tym regularnie i energicznie wysokie "tieht tieht". Pospolity, lecz nieliczny ptak lęgowy nad czystymi rzekami, potokami i jeziorami. Okres lęgowy: IV-VII, 2 lęgi w roku. Gniazdo w poziomej norze wydrążonej przez ptaka w gliniastym lub piaszczystym stromym brzegu. Składa 6 lub 7 kulistych jaj. Oboje rodzice wysiadują (21 dni) i karmią pisklęta w gnieździe około 25 dni, a po opuszczeniu gniazda jeszcze tylko kilka dni. Pożywienie: przeważnie małe rybki, ponadto owady wodne. Chwyta zdobycz dziobem, spadając gwałtownie do wody i całkowicie się zanurzając. Ptak częściowo osiadły, bez regularnych terminów przelotów



Stwierdzony jedynie na Stawach Koniowskich i na Sącicznicy pod Kuźniczyskiem. W Polsce nielicznie lęgowy. Gatunek z Załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej (79/409/EWG) o ochronie dzikich ptaków (Natura 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna). Objęty ścisłą ochroną gatunkową.

SSAKI

Gronostaj *Mustela erminea*

Gronostaj jest smuklejszy i mniejszy od kuny (osiąga długość 20-30 cm), ma też od niej krótsze nogi. Grzbietowa strona ciała gronostaja jest brązowa, brzuszna biała. W zimie jest on czysto biały, ma tylko czarny koniec ogona. Gronostaje możemy spotkać w różnych środowiskach: od leśnych



polan po nieużytki przemysłowe. Najczęściej jednak widuje się je na urozmaiconych terenach rolniczych, przede wszystkim w pobliżu wód. Wprawdzie gronostaj potrafi się wspinać, lecz z reguły poluje na ziemi. Chętnie przy tym wnika w korytarze karczownika - chodniki mniejszych gryzoni (np. norników) są już dla niego zbyt ciasne. Jako niezmordowany łowca szkodliwych gryzoni, który poluje także od czasu do czasu na dzikie króliki, podlega całorocznej ochronie

Obserwowany głównie w północnej części gminy w pobliżu cieków i strumieni.

Rzęsorek rzeczek *Neomys fodiens*

Rzęsorek rzeczek, owadożerny z rodziny ryjówek. Długość ciała 7–9,5 cm, ogona 5–7 cm, waga 10–23 g. Futerko aksamitne, z wierzchu ciemnoszare do czarnego, na brzuchu srebrzystoszare do białego, niekiedy także czarne, kolory ostro odgraniczone; uszy ledwo wystają z futerka; długi ogon ma na spodniej stronie kil z białych, szczeciniastych włosów, ■ duże tylne nogi poszerzone owłosieniem.

Występuje w Europie poza Irlandią, Islandią i częścią basenu M. Śródziemnego, w strefie klimatu umiarkowanego Azji, w górach do wys. 2500 m n.p.m., spotykany w całej Polsce. Żyje w czystych, płynących lub stojących wodach o gęsto porośniętych brzegach. Prowadzi aktywny

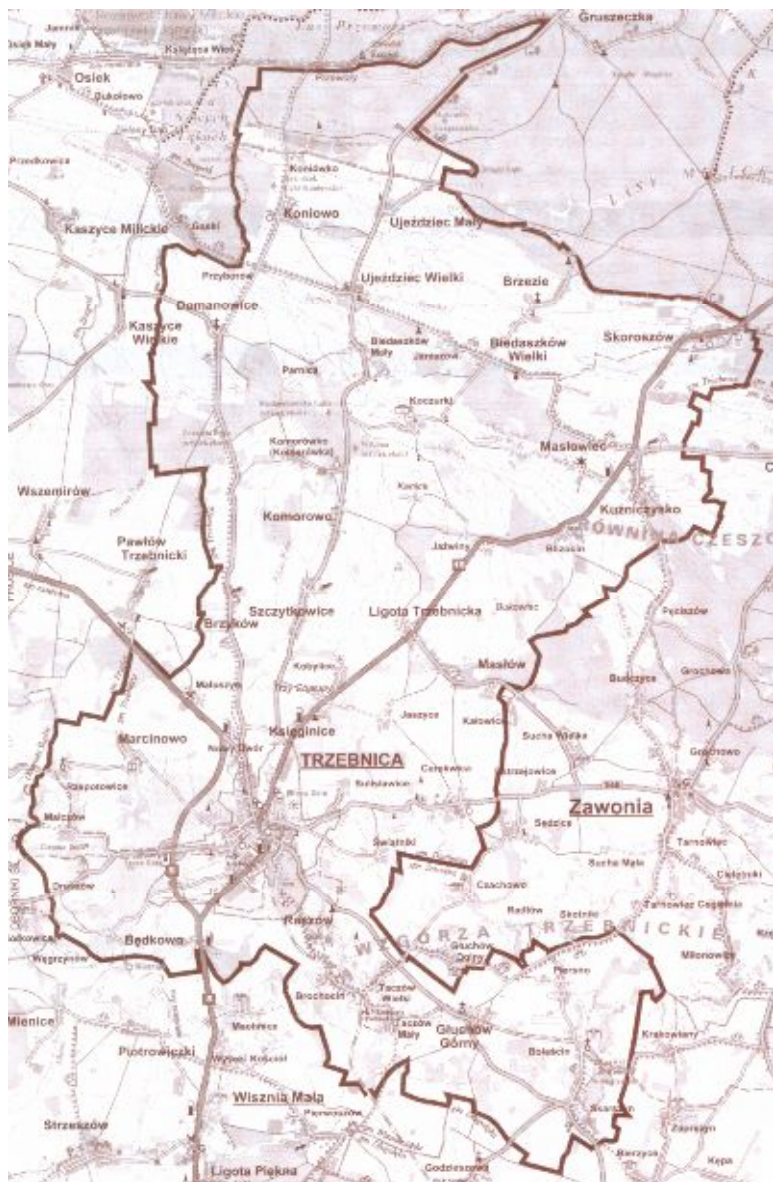
tryb życia w dzień i w nocy, zwykle żyje samotnie, wspaniale pływa i nurkuje, biega po dnie wody; poluje również na lądzie; kopie korytarze w nadbrzeżnych skarpach; gniazdo wyściela częściami roślin. Jego pokarm stanowią owady wodne, ślimaki, traszki, małe ryby.

Regularnie spotykany wzdłuż cieków wodnych. Objęty ścisłą ochroną gatunkową.



LITERATURA

1. Adamski A. i inni „*Polska czerwona księga zwierząt – Kręgowce*” Warszawa 2001, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne.
2. Laskowska W. „*Rośliny borów*” Warszawa 1992, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
3. Winkler R., Severa F. „*Mały atlas chrząszczy*” Warszawa 1972, PWRiL
4. Lubomir B. i inni „*Świat zwierząt*” Warszawa 1983, PWRiL
5. Bobrowicz G., Konieczny K. „*Waloryzacja przyrodnicza gminy Trzebnica*” Wrocław 2004
6. www.wigry.win.pl
7. Cerny W., Drchal K. „*Jaki to ptak?*” Warszawa 1979, PWRiL



Urząd Miejski w Trzebnicy
pl. Piłsudskiego 1, 55 – 100 Trzebnica
tel. 071-312-06-11
fax. 071-312-12-48
e-mail: sekretariat@um.trzebnica.pl
www.trzebnica.pl